

GÜNÜMÜZ EKONOMİK YATIRIM ARAÇLARINDA KİŞİLERE ALTERNATİF BİR MENKUL ALTIN; OSMANLI SİKKELERİ VE MODERN DARPANE ALTINLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Murat HATİPOĞLU*
Başak GÜRSOY**

Özet

Sikke kelimesi için birçok tanım bulunmaktadır. TDK' ya göre; madeni para, madeni paralara vurulan damga, hayvanları bağlamak için yere çakılan demir veya ağaç kazık olarak kullanılan bu kelime çalışma içerisinde yatırım amacıyla kullanılan madeni para anlamında kullanılmıştır. Sikke, tarihte çok çeşitli metaller kullanılarak üretilmiştir. Hükümdarlar için egemenliklerinin önemli bir simgesi olan sikkeler başa geçen her hükümdara göre ayrı ayrı basılmıştır. Tarihte altın olarak basılan sikke eski çağlardan beri süsleme kullanımının yanı sıra yatırım amaçlıda kullanılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Osmanlı İmparatorluğu ve modern Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde tedavüle verilen ve Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğünce üretilen baskılı ziynet-takı ve ziynet-para olarak iki grup altında adlandırılan modern altın sikkelerin, baskı özelliklerinin belirlenmesi, sınıflandırılmasıdır. Ayrıca, bugüne kadar parçalı hallerde değişik çalışmalarda ifade edilen bilgilerin derlenmesi ve de konu hakkında araştırmacıların bilgilendirilmesi, hedeflenmektedir.

Bu çalışma, analitik araştırma yöntemlerinden doküman analizi (derleme) yöntemi ile hazırlanmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti dönemi olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen basılı yayınlanan dergi, kitap, makale, elektronik belgelerin bu konunun sadece belirli parçalarını içerdiği görülmüş olup, Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyeti dönemlerini bir arada bulduran altın sikkeler üzerine kapsamlı bir bilimsel bir makalenin yayınlanmamış olduğu görülmüştür.

Çalışmanın sonuçlarının araştırmacılara, akademisyenlere ve öğrencilere önemli bilgiler sunacağı umulmaktadır. Çalışmanın önemi ise; günümüz ekonomik yatırım araçlarında kişilere alternatif sunma gayretleri arasında basılı altın ziynetleri konusunda aydınlatma sağlamış olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Modern altın sikkeler, Takı ve Yatırım paraları, Kuyumculuk, Darphane ve Damga Matbaası.

*Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, El Sanatları Bölümü, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Programı, murat.hatipoğlu@deu.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-4345-9052

**Öğr. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, El Sanatları Bölümü, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Programı, basak.gursoy@deu.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-2876-6556

A RESEARCH ON GOLD AN ALTERNATIVE INVESTMENT TO PEOPLE IN TODAY'S ECONOMIC INVESTMENT INSTRUMENTS; OTTOMAN COINS AND MODERN MINTED GOLD COINS

Abstract

There are many definitions for the word coin. According to TDK; this word, which is used as a coin, a stamp on coins, an iron or wood stake driven into the ground to tie animals, is used in the sense of coin used for investment purposes in the study. The coin and the signatures stamped upon the metal are combined as one label as coin, there is a various number of metal types used in order to make coin. Coins are also a sign of the emperor's wealth and domination. Furthermore, when the empire changes its leadership, the kind of coins has to change since it's not accepted as valid by the new ruler. Most of the coins produced by gold are also used both for ornament and investment.

The aim of this study is the determination and classification of the printing characteristics of modern gold coins (coins) produced by the General Directorate of the Mint and Stamp Printing House, which are classified under two groups as printed trappings- ornaments and stamped money and in the circulation during the Periods of the Ottoman Empire and modern Republic of Turkey. In addition, it is aimed to compile the information expressed in different studies in fragmented forms until today and to inform researchers about the subject.

This study has been prepared with document analysis (review) method, one of the analytical research methods. Published magazines, books, articles, electronic books examined within the scope of the research documents have been found to contain only certain parts of this subject, and modern gold coins have been seen that a scientific article on it has not been published.

The results of the study are expected that it will provide important information to researchers, academicians and students. The importance of the study is; Amongst efforts to offer alternatives to people in today's economic investment instruments is that it has provided illumination on printed gold ornaments.

Keywords: Modern gold coins, Jewelry and investment coins, Jewellery, the Mint and Stamp Printing House.

Giriş

Altın cevherinin az bulunur olması ve kimyasal bozulmalara karşı yüksek oranda dayanıklı olması, süslenme amaçlı mücevher olarak kullanımı dışında da yatırım amaçlı ve dünyanın her yerinde geçerli altın sikkeler olarak da kullanılmasına neden olmuştur. Buradan hareketle denilebilir ki, soy metal olan altın, eski çağlardan beri takı olarak kullanılmasının yanında yatırım amaçlı da kullanılmıştır. Yatırım amaçlı olarak da kullanılan sikkeler başta yuvarlak şekilli madeni para şeklindeydi. 18. ve 19. yüzyıldan itibaren ise bunlara ilave olarak sadece yatırım amacıyla kullanılan külçe ve gram altın şeklinde yatırım araçları üretilmiştir.

Özellikle soy metallere (altın ve gümüş) para adı altında yuvarlak şekilli sikke olarak basımı, tarihte hükümdarlar için buldukları ülkedeki egemenliklerinin önemli simgelerinden biri olarak görülmüştür. Bu yüzden birçok hükümdar kendi adlarına sikke- paralar basmıştır. Bu paraların baskı üretimleri genelde aynı olmakla beraber, üzerlerindeki süsleme motifleri ve anlamsal betimlemeleri daima birbirlerinden farklı olmuştur. Bununla beraber aynı coğrafya üzerinde bulunan çeşitli uygarlıkların isimleri farklı da olsa kullanılan sikke- paraları genelde birbirine benzerlikler gösterdiği

gözlemlenmiştir. Örneğin Anadolu coğrafyasında metalden (elektrum %55 Au-%45 Ag alaşımı) ilk sikke parayı basan Lidya Krallığının (M.Ö. 750-545) akabinde burada hüküm süren hemen her şehir ve bölge devletlerinde, Eski Yunan, Roma ve Bizans İmparatorluklarında basılan sikke paralar, oldukça birbirlerine benzemektedir.

MÖ.7. yüzyılda Batı Anadolu’da ticaret yolu üzerindeki Lidya’da ilk kez ortaya çıkan sikke biçimindeki paralar, sadece ticarete değil vergi ödemelerinde de Lidya Krallığı’nın önemli gelir kaynağıydı. MÖ. 4.yy.’da Makedonyalı Büyük İskender’in Lidya Krallığını yıkıp Doğu’ya doğru devam eden fetihleri ile sikke kullanımı Mısır, İran ve Kuzey Hindistan’a ulaşmıştır. Roma İmparatorluğu döneminde düzenli kullanılan altın sikkeler büyük işlemler ve servet saklamak amaçlı kullanılmıştır (Pamuk, 2018).

Altın sikkeler, elden ele yayıldıkça ve ülkelerin sınırlarını aştıkça, hükümdarların gücünün etkisi de artmıştır. 1477’den 1585’e kadar güçlü olan ekonomide üçlü para sistemi kullanılmıştır. Tarih boyunca sikke basımı egemenliğin en önemli simgesi olarak kabul görmüş, bu düşünce Osmanlı İmparatorluğu’nda da fazlasıyla izlenmiştir. Osmanlı Devleti’nde 15.yy.’dan sonra kurulan Darphane Kurumunda altın metali kullanılarak oluşturulan sikkeler; ergiyik haldeki altın alaşımının, iki kalıbın arasına yerleştirilerek çekicilenmesi ile elde edilmiştir. 1585- 1690 yılları arasında parasal sorunlar çıkmış ve bazı darphanelerin kapatılmasıyla Osmanlı piyasasına yabancı sikkeler ve onların ayarı değişmiş türleri girmiştir. 18. yüzyılda Osmanlı Devleti yeni ve düzenli bir para sistemi oluşturmuştur. 19. yüzyılda ise dünyanın diğer devletlerini izleyerek çift metalli düzeni benimseyerek altın standardı oluşturulmuştur (Özcan, 2005).

Altın metali eski zamanlarda sadece para olarak değil, aynı zamanda sosyal statü ve servet saklama amacıyla da kullanılmıştır. Türk Dil Kurumuna göre, “Ziyet” kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup “zinet” olarak yazılmış ve süs, bezek anlamına gelmektedir. Ziyet altını ise; yatırım, güvence amaçlı kullanılan altındır.

Yapılan bu araştırma da soy metallerin (altın, gümüş ve platin grubu) dünyadaki tüm devletlerde modern sikke-para kullanımı genelde iki amaçla olmaktadır. Bunlardan ilki; baskılı-ziyet (takı), ikincisi ise yatırım amaçlı olan baskılı-sikke (para) dır. Bu çalışma içerisinde, iki kavramın ayrıntılı tanımları ve kıyaslamaları verilecektir. Günümüz Türkiye’inde ana metali altın (Au) olarak sikke basmak, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı İstanbul’da kurulu ve kökü yaklaşık 500 yıl evveline kadar uzanan Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından ve onun izin verdiği özel kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Ancak bu çalışma kapsamında sadece Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti Darphaneleri tarafından basılan sikke-paralar konu edilecektir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Osmanlı Devleti’nde Altın Sikkeler (Ziyet-Takı ve Ziyet-Yatırım Paraları) Osmanlı Devleti’nde Sikke-Paraların Tarihi

Osmanlı Devleti zamanında tahta geçen her padişah kendi adına para bastırırdı. Bir süre tek maden sistemi şeklinde ilerleyen bu para düzeninde ilk altın paranın basılmasıyla çift maden sistemine geçilmiştir. Osmanlıların kendi adlarına bastırdıkları ve sultani ya da hasene-i sultaniye adı verilen ilk altın sikkeler 1477-1478 yılında İstanbul’da üretilmiştir. Sultani tüm İmparatorluk düzeyinde tek Osmanlı sikkesi konumuna getirilmiştir. Sikkelerin ön tarafında “Sultan Mehmed bin Murad han azze nasruhu Kostantiniye duribe fi 882” (zaferi şerefli olsun, 882 yılında Kostantiniye’ de darp edilmiştir) yazmaktadır. Arka yüzünde “daribü’n-nadsahibü’l- izz ve’n- nasrfi’ l-berrve’ l-bahr” (altını basan denizde ve karada Tanrı’nın yardımına mazhar, sabır sahibi) sözleri yazmaktadır.

II. Bayezid döneminden itibaren sultanilerin arka tarafında “sultanü’ l- berreyn ve hakanü’ l-bahreyn es-Sultan bin es-Sultan” (iki karanın sultanı, iki denizin hakanı, sultanoğlu sultan) yazmaktadır. 17.yy’ın sonlarına kadar sultanilerde çoğunlukla bu ifadeler yer almıştır. Sultani üretimi Kanuni Sultan Süleyman’ın saltanatı sırasında önemli artışlar göstermiştir. 1650’lerin ikinci yarısında, üretim gerilemiş ve 1680’lerin ikinci yarısına kadar geçen otuz yıllık sürede, İstanbul’da sınırlı sayıda üretilen altın sikkelerin esas olarak padişah ve yakın çevresi tarafından merasim, özel günler gibi amaçlarla kullanılmış, piyasaya verilen sikke miktarı çok sınırlı kalmıştır (Pamuk, s.57-137).

1686 yılında darphanenin eski teknolojisini yenilemek amaçlı ileri teknoloji içeren Fransa’dan yeni ve kenarları tırtıklı sikkeler üretebilen makine ve aletler getirilmiştir. 1687’de sikkelerin hepsine darphane damgası vurulması kararlaştırılmıştır.18. yüzyılın başlarında altın üretimi tekrar canlanmıştır. 1696 yılında ilk defa tuğralı basılan altın para “Cedid Eşrefi” olmuştur. Bu para 22 ayardır ve Mısır da Zer-i mahub (sevilen altın) adıyla darb edilmiştir.

1697-1728 yılları arasında sultaninin yerine tuğralı, cedid İstanbul, zincirli, fındık ve zer- i mahub adlarını taşıyan yeni sikkeler üretilmiştir.

1707 yılında zincirli, 1703’te tuğralı, 1725’ten sonra fındık altınları üretilmiştir. “İstanbul zer-i mahubu” adıyla anılan altın para; III. Ahmet (1716) adına 24 ayar, 18mm çapında ve 2.60gr. ağırlığında olup; arka yüzünde darp yerinde Konstantiniye yerine İslambol yazmaktadır.

1729’da “zer- i mahub” ismi ile basılan altın paralar en çok kullanılanlar olmuştur. 18. yüzyılın ilk başlarında farklı darphanelerde basılan altın paralar arasında altın içerikleri değişmekteydi. Sık sık girişilen savaşlar ve reformlar nedeniyle tağşişler (ayar düşürme) yapılmıştır. II. Mahmut devrine denk gelen tağşişler altın içerikleri farklı olan “Rumi”, “Adli”, “Mahmudiye” ve “Hayriye” adlı sikkeler basılmasına neden olmuştur. 30 yılda altın sikkelerin düşürülme oranları içerisindeki altın miktarının %20’si kadar azalmıştır.

1803 ve 1823 yıllarında piyasadaki maden darlığı nedeniyle çıkarılan ferman ile takı yapımına kısıtlama getirilmiştir. Bu darlık altın para kullanımını da etkilemiştir. Birinci dünya savaşı ile de ekonomi gerilemeye başlamıştır. Ayrıca kağıt paraların alışverişin çoğunda kullanılması nedeniyle de altın para kullanımını önemli ölçüde düşürmüştür. Altın artık yastık altı denilen yatırım aracına dönüşmüştür.

26 Mart 1916’da çıkarılan Tehid-i Meskukat Kanunuyla Osmanlı metal paraları altın, gümüş ve nikel olarak belirlenmiştir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında Osmanlı metal paraları sürümde kaldı, ancak 1924-1925’te çıkarılan 411 ve 624 sayılı yasalarla altın ve gümüş para sistemine son verilmiştir.

Altın paraların ziynet aracı olarak kullanılması piyasadaki paranın çekilmesine neden olduğundan Osmanlı Devleti darphanede sırf ziynet aracı olarak kullanılması için devrin padişahının turasını taşıyan ziynet altınları bastırmıştır (Koçu 1969, s.13).

Osmanlılarda başa geçen padişah ilk olarak kendi adına para bastırması ve önceki padişahların basılı paralarının kullanımını durdurmuştur. Bu önceki padişah adıyla basılan paralar tekrar darphaneye getirilir ve yeni padişahın uygun gördüğü şekil, ayar ve gram da bastırılarak sahiplerine tekrar verilmiştir. Buna “Sikke Tecdidi” adı verilmektedir. Osmanlı Devleti’nde birçok padişah bu yöntemle başvurmuştur. Daha sonraki bölümlerde bunların örnekleri listelenmiştir.

II. Mehmed sikke tecdidi ile birlikte akçeyi tağış etmiş yani ağırlığını düşürmüştür, böylece ufak çapta bir devalüasyon kârını da hedef almıştır.

1808-1830 yılları arasında altın sikke 35 kere tağış edilmiştir (Akyıldız, 1995, s. 27). En çok II. Mehmed sikke tecdidine defalarca başvurmuş her defasında akçe ağırlığı bir buğday düşürülmüştür.

İncelememizin dışında kalan ancak bilgi vermek amacıyla surre altınlarından da söz etmek yerinde olur; Osmanlı padişahları tarafından her sene hac için “surre” toplulukları oluşturulmakta ve hacca giden bu topluluktakiler gittikleri yol üzerinde gördükleri ihtiyaç sahiplerine para vermekteydi. “Dar-ül Hilafe Altını” denilen “Kâbe Altını” olarak da anılan bu para özel olarak bastırılırdı. Tam, yarım ve çeyrek şeklinde bastırılan bu paralar, kafilere dönüşe geçmeden önce bir sonraki kafilenin gelişine kadar olan süre içerisindeki ihtiyaç, bakım ve onarım masraflarının karşılanması için kullanılırdı.

1840 tarihinde bir Tashih-i Sikke adlı kanunname çıkarılmış ve paranın ayarına ve ağırlığına standart bir düzenleme getirilmiştir. Bu standart Osmanlıların sonuna kadar uygulanmış ve Cumhuriyetin ilanından sonra da bu sistem devam ederek sadece kalıplar revize edilerek kullanılmaya devam edilmiştir.

Cumhuriyet öncesi döneme ait sikkelerin koleksiyonu, devri ve satışı 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na tabidir. Anılan Yasanın 23. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin 4. fıkrası uyarınca bir istisna oluşturulmuş; Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahdetin’e ait aynı çağdaki sikkeler, aynı kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurtiçinde alınıp satılabilirler. Bu padişahlar dışındaki dönemlere ait sikkelerin anılan yasanın 7. maddesine göre yurtiçinde alınıp satılması yasaklanmıştır (www.darphane.gov.tr).

Padişahlara göre bastırılan altın para oranları ve örnekleri sırasıyla şunlardır;

II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) Dönemi

II. Mehmed zamanında ilk Osmanlı altın sikkesi 1477-78 yılında, sultani adında İstanbul’da (Konstantiniye) basılmıştır. Basımında Venedik dükkaları esas alınmıştır. Üzerinde tuğra ile basılan altın paralara kadar altın sikkelerde büyük bir değişiklik olmamıştır. Tashih-i Ayar (1844) fermanıyla Osmanlı sikkeleri 22 ayar ve 2 dirhem 4 carat ağırlığında 100 ve 1 dirhem 2 carat ağırlığında 5 kuruşluk gümüş sikke darbedilmiştir (Ölçer, 1966, s.12; Akyıldız, s. 249). 1 altın lira: 100 gümüş kuruş yapılarak tekrar çift metal sistemine geçilmiştir. Osmanlı sikkeleri bu fermanla 100 ve 50 kuruşluk altın olarak tespit edilerek altından 100 kuruşluk 22 ayar ve sonrasında 50 kuruşluk 1844 yılında altın sikkeler hazırlanmıştır. Daha sonra 25 kuruşluk, 2,5 ve 5 liralık altın paralar basılmış, böylece piyasada kullanılan altın para çeşidi 5’e çıkmıştır. Düzenlenmenin yapıldığı ilk senede darphanede 12 milyon liralık altın sikke basılmıştır (İslam ansiklopedisi, s.163-166).

Şekil 1: II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed)’in bastırıldığı altın sikkesi ön ve arka yüzü (YKY, s. 29).

Şekil 1’de gösterilen sikkenin; Fatih Sultan Mehmet altın-sikkelerin yüzünde "Darib- ün nadri sahib-ül-izziven- nasri fil-berri vel- bahri" unvanı yani; "İzzet sahibi, Karaların ve denizlerin hâkimi ya da altını basan, denizde ve karada Allah'ın yardımına mazhar, izzet sahibi" ve arkasında ise kendisi için sultan ve babası için Han unvanı ile adı, "azze nasrü hüazze nasrûhu Kostantaniye duribe fi 882" yani; zaferi aziz olsun, 882'deKostantaniye' de darb edildi yazılmıştır.

Bu tarz sikke baskı altınlara tuğra konulmasına kadar ufak değişikliklerle ama çoğunlukla böyle devam edilmiştir.

II. Beyazıt Dönemi

II. Beyazıt zamanında basılan paranın altın oranı bilgisi maalesef bulunamamıştır. Diğer bilgiler ise Tablo 1’de gösterilmiştir.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Sultani	-	3.4	1.9	Mısır	1565-1566
Sultani	-	3.5	1.9	Kostantiniyye	1481-1482

Tablo 1: II. Beyazıt altın sikke bilgileri

Tabloda bilgileri bulunan altın sikkelerin görünüşleri şu şekildedir;

Şekil 2: II. Beyazıt'ın bastırıldığı altın sikkeler (Dursun, s.394-395).

Sikkenin ön yüzünde sülüs ile işlenmiş beş sıra yazı bulunmaktadır. Ön yüzünde "Darib- ün nadri sahib-ül- izziven- nasri fil-berri vel- bahri" unvanı yani; "İzzet sahibi, karaların ve denizlerin hakimi ya da altını basan, denizde ve karada Allah'ın yardımına mazhar, izzet sahibi" yazılmıştır. Yazılar daire şeklinde bir çerçeve içinde yazılmıştır. Sikkenin arka yüzünde aynı yazı tipi ve formu görülmekte ve "f" nin kuyruğu uzatılarak yazılmıştır. Bu sikkenin üzerinde sultanın ve babasının isimleri yazılmıştır. Ayrıca sikkenin arka yüzünde dua ile sikkenin basım yeri tarihi ile yer almıştır.

I. Selim (Yavuz Sultan Selim) Dönemi

Yavuz Sultan Selim Mısır'ı aldıktan sonra orada adına bastırıldığı altın paraya Mısırlılar tarafından "Eşref Altını" adı verilmiştir.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
	-	3.5	1.9	Konstantiniye	1512-1513

Tablo 2: I. Selim (Yavuz Sultan Selim) altın sikke bilgileri.

Yavuz Sultan Selim'in altın para örneği Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3: I. Selim (Yavuz Sultan Selim)'in bastırıldığı altın sikkenin (para) ön ve arka yüzü (Dursun, s. 397; YKY, s. 29)

Sikkenin ön yüzündeki yazıda, sultana övgü yazılmıştır. Sikkenin ön ve arka yüzü yuvarlak çerçeve içinde yazılar şeklinde yapılmıştır. Sikkenin ön ve arka yüzünde yazı tipi ve formu aynıdır. Bu yazılarda sultanın babası ile isimleri bulunmaktadır. Ayrıca sikke üzerinde dua ile sikkenin basım yeri ve tarihi yer almaktadır. Ön yüzde olduğu gibi arka yüzde de kompozisyon tam daire bir çerçeve içine alınmış, farklı olarak çerçeve etrafına birbiri ardına devam eden noktalardan oluşturulmuş, yuvarlak topuklarla çevrilmiştir (Dursun, s. 397).

Rumi yılları 918 Mardin altınında rastlanan karada ve denizde altın sikkenin ve zaferin sahibi lakabı, sultan, han lakabı; 920 yılından sonra şah unvanı ile babasının han unvanı bulunmaktadır. 922'de Musul, 923'te Mardin ve Mısır, 924'te Halep ve Mısır, 925'te Mısır, 926'da Amid'de basılan sikkelerde "Azzenasruhu" yazısı ile "Daribü'n- nadri sahibü'l- 'izzi ve'n- nasrifi' l- berri ve'l -bahr" lakabı bulunmakta olup; 922-923 (Miladi 1516-17) çifte tarih taşıyan Siirt altınında ilaveten "Azzenasruhu" yerine "Hullidet devletuhu (Devleti, hükümranlığı devamlı olsun) yazısı yer almıştır. 922 yılında Bitlis'te basılan altın sikkenin üzerinde ayrıca "Azze nasruhu ve hullidet devletuhu (Zaferi, galibiyeti mübarek ve devleti, hükümranlığı devamlı olsun) duası yazılmıştır. Cezire'de basılan altınlarda darp senesi bulunmamıştır (Aykut, Şevki Nezih. Osmanlı sikkeleri).

I. Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman) Dönemi

I. Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman)'ın altın-sikkelerinde adı "Sultan Süleyman Şah bin Sultan Selim Han" olarak yazılmıştır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
I.Süleyman	92.6	3.5	19	Amid	-
Sultani	92.6	3.4	20-19	Cezayir	-
Sultani	92.6	3.5	20	Damışık	-
Sultani	92.6	3.5	20-19	Haleb	
Sultani	92.6	3.6	20	Konstantiniye	
Sultani	92.6	3.5	20	Mısır	
Sultani	92.6	3.6	20-19	Sidrekapsi	
Sultani	92.6	3.5	20	Siroz	
Sultani	94.1	3.5	20-21	Mısır	

Tablo 3: I. Süleyman'ın bastırıldığı altın para oranları (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 4: I. Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman)'ın bastırıldığı altın sikke ön ve arka yüzü (Dursun, s. 398; YKY, s. 29)

Sikkenin ön yüzünde çerçeve içinde dört sıra yazı bulunmaktadır. Çerçeve etrafında birbiri ardına devam eden noktalardan, granülasyon formunda işlemeden oluşmuştur. Sikkenin arka yüzünde ön yüzündeki yazı tipi bulunmaktadır. Yazıda fi ibaresindeki f'nin kuyruğu uzatılarak yazılar arasında bölümlenme yapılmıştır. Sikkenin üzerinde sultanın ve babasının isimleri yazılmıştır. Ayrıca dua ile sikkenin basım yeri ve tarihi yer almıştır (Dursun, s. 398).

Şekil 5: I. Süleyman (Kanuni Sultan Süleyman)'ın bastırıldığı altın sikke (para) ön ve arka yüzü (Dursun, s. 398).

III. Murat Dönemi

III. Murad'ın tahta geçtiği 982 (1574) tarihiyle Amasya, Âmid, Bağdat, Canca, Cezayir, Çayniça, Dımaşk, Koçayna, Kostantiniye, Novabrda, Sakız, Sidrekapsa, Siruz, Srebrniçe, Tebriz, Tokat ve Tunus baskılı altın sikkelerin hepsinde "Dâribü'n- nadri sâhibü'l-' izzî ve'n- nasrîfi l-berri ve l-bahr"; "Azze nasruhû" ifadesi bulunmaktadır. Halep, Mısır ve Trablusgarp darphanelerinde bastırılan altın sikkelerinde, III. Murad'ın lakabı ve "Sultânü'l- berreyni ve Hâk- nü'l- bahreyni es-Sultân İbnu's-Sultân" lakabı bastırılmıştır. Ayrıca padişahın "Sultân"; "Hân"; "Şah (bazen Şeh)"; babası II. Selim'in "Sultân"; "Şâh" ve "Hân" unvanları paraları üzerinde bulunmaktadır. 983 (1575) tarihli Mısır'da bastırıldığı bir altının sikkede lakabı; kendisinin "Sultân"; babasının "Hân" unvanları ile "Azze nasruhû" dua cümlesi vardır (Prof. Dr. Şevki, Osmanlı Sikkeleri).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri
Sultani	-	3.5	19-20	Bağdat
Sultani	-	3.5	17-18	Cezayir
Sultani	-	3.5	19-20	Mısır
Sultani	-	3.42	21	Bağdat

Tablo 4: III. Murat altın sikke bilgileri.

Şekil 6: III Murad'ın bastırttığı altın sikke (Bağdat, YKY, s. 30).

Şekil 7: III. Murad'ın bastırttığı altın sikke çeşitleri (Bağdat- Cezayir- Mısır) (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

III. Mehmet Dönemi

III. Mehmet zamanında basılan altın para örneklerine fazla rastlanmamıştır. Bulunan örneklerin bilgileri şu şekildedir:

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Sultani	100.3	3.4	18-19	Bağdat	
Sultani	100.3	3.4	19-20	Mısır	

Tablo 5: III. Mehmet altın para oranları (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 8: III. Mehmed'in bastırttığı altın sikkeleri (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

III. Mehmed' in üzerlerinde Rumi1003 (Miladi 1595) cülûs tarihi bulunan bütün altın sikkeleri babasının sikkeleri tarzındadır. İstanbul, Amasya, Âmid, Bağdat, Basra, Bosnasaray, Canca, Cezayir, Dimaşk, Halep, Mısır, Nahçıvan, Sakız, San'a, Sidrekapsa, Sivas, Tokat, Tunustaki çeşitli darphanelerde bastırılan altın sikkelerinde her iki lakabı olan "Dâribü'n- nadrisâhibü' l-' izzî ve 'n-nasrîfi 'l-berri ve' l- bahr" ile "Sultânü' l- berreynive' l-bahreyni es -Sultânİbnu' s-Sultân" da yazılmıştır. Ayrıca sultanın "Sultan"; "Han" ve çok nadir olarak "Şah"; babası III. Murad'ın "Sultan"; "Han" ve "Şah" unvanları ile "Azze nasruhû" dua ibaresi bu sikkeler üzerine basılmıştır. Tebriz' de kestirttiği ancak tarihin yazılmadığı bir altınında üzerinde birinci lakabı, "Azzenasruhû" niyaz ibaresi, kendinin "Sultan"; babasının "Han" unvanının yanı sıra, kendisine ait "el- Gâzî" ünvanı bulunmuştur (Prof. Dr. Şevki Nezihî Akyut, Osmanlı Sikkeleri).

I. Ahmed Dönemi

I. Ahmed zamanında basılan altın para örneklerine fazla rastlanmamıştır. Bulunan örneklerin bilgileri şu şekildedir;

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gramı	Boyutu (mm)	Basım Yeri
Sultani		3.3	21	Mısır

Tablo 6: I. Ahmed tarafından bastırılan altın para oranları(<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Sikkelerin ön yüzünde “İzzet sahibi, Karaların ve denizlerin hakimi ya da altını basan, denizde ve karada Allah'ın yardımına mazhar, izzet sahibi”; arka yüzünde “Allah zaferini daim etsin”, basım yeri ve senesi ile yer almıştır.

Şekil 9: I. Ahmed' in bastırtığı altın sikke (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 10: I. Ahmed' in bastırtığı altın sikkesi (YKY, s: 30)

II. Osman (Genç Osman) Dönemi

II. Osman zamanında basılan altın para örneklerine fazla rastlanmamıştır. Bulunan örneklerin bilgileri şu şekildedir:

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Sultani		3.55	20-21	Mısır	1618

Tablo 7: II. Osman'ın bastırtığı sikke oranları.

Şekil 11: II. Osman (Genç Osman)'ın bastırttığı altın sikke (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

İstanbul, Halep ve Mısır darphanelerinde bastırttığı altınlarda “Sultânü’ l- berreyni ve Hâk- nü’l- bahreyni es- Sultân İbnu’s- Sultân” lakabı “Azze nasruhû” ibaresi bulunmakta ve babası I. Ahmed’ in “Han”; kendisinin “Sultan” unvanları bulunmaktadır.

IV. Murat Dönemi

Yapılan araştırmada IV. Murat dönemine ait tek sikke çeşitlerine maalesef rastlanamamıştır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Sultani	----	3.5	21-22	Mısır	1032

Tablo 7: IV. Murat altın sikke bilgileri.

Şekil 12: IV. Murad'ın bastırttığı altın sultani (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

II. Mustafa Dönemi

II. Mustafa zamanında ilk defa Zer-i mahbûb denilen altın sikke basılmıştır. Çok beğenildiğinden zer-i mahbûb (sevilen altın) adıyla anıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bu altın sikke üzerinde padişah tuğrası da yer aldığı için ayrıca “yeni tuğralı, cedid eşrefi, tuğralı” diye adlandırılmıştır. Piyasaya giren cedid eşrefi altın sikkesi Mısır’da da basılınca bu altın sikke zer-i mahbûb olarak anılmaya başlanmıştır (Atar, s: 61- 85).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gramı	Boyutu (mm)	Basım Yeri
Cedid Eşrefi (Tuğralı)		3.44	21	Edirne

Tablo 8: II. Mustafa Cedid Eşrefi (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 13: II. Mustafa Cedid Eşrefi (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

III. Ahmed Dönemi

III. Ahmed zamanında 23 ayar 3,4575 gram ağırlığında üretilmiş altın paraya; kenarlarında fındığa benzer süsleme olduğu için fındık ya da fındık altını adı verilmiştir. İstanbul’ da bunlara “Mısır zincirli” de denildiği yapılan araştırmada görülmüştür. III. Ahmet ve ondan sonraki dönemlerde üretilen altınlara çoğunlukla fındık ismi verilmiştir. Ağırlığına göre fındık, bir buçuk fındık, iki fındık olarak adlandırılmıştır. İlk adları Cedid zer-i İstanbul iken Mısır’da önce zincirli sonra fındık adıyla tanınmıştır.

III. Ahmed zamanında 1128’de (1716) 12 kırat (12 kırat = 2,60 gr.) ağırlığında 24 ayar ve çapı 18mm olan altın sikke basılmıştır. Bu yeni sikkeye de “İstanbul zer-i mahbûbu” denilmiştir. Bu sikkenin eşrefi altın sikkelerden farkı, arka yüzündeki darp yerine Kostantiniyye yerine İslambol yazısının basılmış olmasıdır. (Atar, s: 61- 85).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Eşrefi		3.18	25	Kostantiniyye	
İstanbul zer-i mahbûbu	100	2.60	18	İslambol	1128
Fındık		3.48	19	İslambol	
Fındık		3.44	19	Mısır	

Tablo 9: III. Ahmed’ in bastırıldığı altın sikkeler.

Şekil 14: III. Ahmed Eşrefi ve 2 adet Fındık (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

I. Mahmud Dönemi

Araştırma sonucunda I. Mahmut döneminde üretilmiş 3 adet altın sikkeye rastlanmıştır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Çeyrek Sultani		0.82	12	Cezayir	1162
Fındık		3.48	19	İslambol	1143
Zer-i Mahbub		2.62	20	Mısır	1143

Tablo 10: I. Mahmud’ un bastırıldığı altın sikke çeşitleri.

Şekil 15: I. Mahmud çeyrek sultani, fındık ve Zer-i Mahbub (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

I. Mahmud, Rumi 1148' de (Miladi 1735) İstanbul' da "Cedid İstanbul" altınlarını –ki bu altınların etrafındaki zincirin fındığa benzemesinden dolayı "Fındık Altını" veya "Fındıklı"da denilmekteydi- darp ettirmiştir. "Cedid İstanbul" altınları süs ve nakışları itibarıyla çok çeşitli olup, kenarları çiçekli olarak süslendiği görülmektedir. I. Mahmud 'un altın paralarında da bazı özel işaret ve Arapça harfler vardır.

III. Mustafa Dönemi

III. Mustafa zamanında 1757-1774 yılları arasında fındık altının daha da yaygınlaştığı ve bu altınlara ayrıca "Sultan Mustafa altını" da denildiği görülmüştür. Bu altınların ağırlık ve ayarı eskisi gibi olup yalnız üstlerindeki süsleri Fransız tesiriyle rokoko tarzında yapılmıştır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Cedid Zer-i Mahbub		2.61	22	Mısır	1171

Tablo 11: III. Mustafa Cedid Zer-i Mahbub bilgileri(<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 16: III. Mustafa Cedid Zer- i Mahbub.

I. Abdülhamid Dönemi

I. Abdülhamid zamanında İstanbul'da üç cins altın tedavüle çıkartılmıştır. Bunlardan ilki; Rumi 1187 (Miladi 1774) cülûs tarihi ile "Üç", "İkibuçuk", "Birbuçuk", "Tek", "Yarım", "Çeyrek Fındık" çeşidindeki altınlardır. "Hân-ı Abdülhamîd i' bnu Ahmed el-Muzafferu dâimâ" olan bu tuğralı altın sikkelerde basım yeri "İslâmbol" olarak yazılmıştır. Kenarlarındaki çiçeğe benzeyen motifler, iki çizgi arasında yer alan zincire benzeyen, ayna denilen motifler bulunmaktadır. İkinci tip altınlar "Zer-i Mahbûb" lar olup "Tek" ve "Yarım" olarak basılmışlardır. Altın sikkenin üzerine sultanın tahta

geçtiği tarihile I. Abdülhamid' in "Sultânü'l-berreyni ve Hâk-nü'l-bahreyni es-Sultânİbnu's-Sultân" lakabı; "Azzenasruhû" yazısı ile basım yeri olarak "İslâmbol" yazısı basılmıştır. Üçüncü tip altınlar ise; Rumi 1189 (Miladi 1775) yılında İstanbul'da üzerinde padişahın tuğrası bulunan, "Dârü's-Saltanatü'l-aliyye" baskılı "Beş Fındık" değerinde bir altın sikkedir.

Tuğralı "Birbuçuk" ve "Tek Fındık" altın sikkeleri ile "Çifte"; "Tek"; "Yarım" lık tuğralı "Zer-i Mahbûb" ları Mısır' da bastırılmışlardır. Mısır da basılan "Zer-i Mahbub" altını yeni bir tarzda basılarak; tuğranın yerine I. Abdülhamid'in "Sultan"; babasının "Han" unvanları düz yazı ile bastırılmıştır. Tuğralı "Zer-i Mahbûb" lar ilk olarak Trablusgarp'ta da üretilmiştir. Cezayir ve Tunus'taki sikkeler üzerinde lakabı, "Azze nasruhû" yazısı, sultanın ve babasına ait unvanların bulunduğu "Sultânî" altın sikkelerin basımına devam edilmiştir (Aykut, Osmanlı).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Birbuçuk Fındık		4.56	30	İslâmbol	1187
Fındık		3.44	20	İslâmbol	1187
Zer-i Mahbub		2.41	27	Mısır	1187
Cedid Zer-i Mahbub		2.65	22	Mısır	1187

Tablo12: I. Abdülhamid altın paraları (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 17: I. Abdülhamid' in bastırıldığı altın paralar (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

III. Selim Dönemi

III. Selim' de Rumi 1203'te (Miladi 1789) tahta geçtiği tarihi gösteren "İslâmbol" yazısı ve sultanın "SelimHânu' bnu Mustafa el-Muzafferudâimâ" yazılı ve sultanın tuğrasının bulunduğu "Birbuçuk", "Tek", "Yarım" ve "Çeyrek Fındık" altın sikkelerin basıldığı gibi; yine İstanbul'da tuğralı ve sultanın "Sultânü'l-berreyni ve Hâk-nü'l-bahreyni es-Sultânİbnu's-Sultân" lakabı ile "Azzenasruhû" dua yazısının ve "İslâmbol" basım yerinin bulunduğu "Tek", "Yarım", "Çeyrek Zer-i Mahbûb" lar bastırılmıştır. Sultanın lakabının yer aldığı ve üzerinde dua ile birlikte tuğrasının da bulunduğu, "Üçlük", "Çifte", "Tek", "Yarım Zer-i Mahbûb" lar Mısır' da da bastırılmıştır. Mısır'da ayrıca tuğralı "Fındık" altınları da üretilmiştir. Bunun dışında, Cezayir ve Trablusgarp'ta tedavüle çıkarttığı üzerlerinde bilinen lakabı ile dua cümlesi ve kendisinin "Sultan" ile "Han" unvanlarının yer aldığı "Sultânî" altınları da vardır, ayrıca Trablusgarp'ta bastırıldığı tuğralı "Zer-i Mahbûb" altınlarına da rastlanmıştır. (Aykut, Osmanlı Sikkeleri).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Fındık		3.45	20	İslambol	1203
Zer-i Mahbub		2,40	24	İslambol	1203

Tablo 13: III. Selim Fındık ve Zer-i Mabub bilgileri (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 18: III. Selim' in bastırdığı Fındık ve Zer-i Mabub bilgileri (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

II. Mahmud Dönemi

II. Mahmud döneminde tahta çıkışının 14.yılındaadli altın (takma lakaplı) basılmıştır. Bunlar tam, yarım ve çeyrek olarak üretilmiştir. Daha sonra “Atik Adli” adı verilen altınlar ise 19 ayar olarak basılmıştır. Bir yüzünde II. Mahmud ’un tuğrası, diğer yüzünde “Duribe fi Dari’ l- hilafeti’ l-aliyye” yazısı vardır. Rumi 1239 (Miladi 1823) yılında kalpazanların taklitlerini yapması üzerine 17 ayar olarak yeniden basılarak “Cedid Adli” adını almıştır. Önyüzünde tuğra ve etrafında “Sultan- 1 Selatin- i Zaman Mahmud Han” devrin sultanlarının sultanı arka yüzünde ise; “Duribe fi Konstantiniyyeti’ lmahruse” ve çevresinde “Damemülkühu e saltanatühü ilâ âhiri'd- devrân” (dünyanın sonuna kadar mülkü ve saltanatı devamlı olsun) yazmaktadır.

Sultan II. Mahmud zamanında ayrıca onluk altın adıyla 10 kuruş karşılığı olan altın para basılmıştır. Ayrıca tahta çıkışının 21.yılında sadece 2 yıllığına “Hayriye” veya “Sandıklı” da denilen altın para basılmıştır. Hayriye altını; tam, yarım ve çeyrek olarak 3 çeşittir. Cezayir’de üretilen “Sultani” üzerinde “Sultan” ve “Han” unvanı ile “Azzenasruhu” yazısı bulunmaktadır. II. Mahmud’ un 26. Saltanat yılında yirmilik altın basılmıştır. Bu altına “Mahmudiye Altın” diyenlerde olmuştur. Bu sikkenin ön yüzünde ortada tuğra, etrafında “sultân-ı selâtîn-i zaman”, diğer yüzünde ortada “duribe fi Kostantiniye 1223”, çevresinde “Gazi Mahmud Han” yazısı vardır. Bu nedenle “Gazi Altını” da denilmiştir. II. Mahmut (1808-39) son yıllarında Osmanlı sikkelerinin basımları ve birimleri konusunda köklü yenilikler gerçekleştirmiştir.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gramı	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
Sultani	100.3	3.4	18-19	Bağdat	
Sultani	100.3	3.4	19-20	Mısır	
Cedid Mahmudiye	83	1.56-1.61	20	Konstantiniye	1223
½ Cedid Mahmudiye	83	0.72-0.83	15-16	Konstantiniye	1223
¼ Cedid Mahmudiye	83	0.38-0.40	13	Konstantiniye	1223
½ Hayriye	-	0.70-0.85	16	Mısır	1223
Çifte Hayriye	-	3.50	-	-	-
Tam Hayriye	83	1.75	-	-	-
Adli Altın	83	1.6	-	-	-

Tablo 14: II. Mahmud’ un bastırdığı altın para oranları.

Şekil 19: II. Mahmud' un bastırttığı altın para çeşitleri (<http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm>).

Şekil 20: Hayriye altını (İslam Ansiklopedisi).

Abdülmecit Dönemi

Abdülmecit tahta çıktığında yirmilik, onluk ve beşlik olarak "Memduhiye" altınlarını bastırmıştır. Tuğralı olan bu altınların sağ tarafında dal motifi vardır.

1256 (29 Nisan 1840) tarihli fermanla "Tashih-i Sikke" kararı üzerine Londra Darphanesi'nden en son sistem makineler getirilerek 18 Şubat 1272 tarihinde "250 kuruş" ve "500 kuruş" olan altın sikkeler basılmıştır. Yeni dolaşıma çıkan altınların "Yüzlük" olanına "Mecidiye altını" denilmiştir. Bu altın sikkelerin kenarları tırtıllıdır. Tuğraların üst kısmında yedi tane yıldız, tuğrannın alt tarafında dal motifleri ve yine alt kısmında yıl yazısının üstünde cülusun kaçınıcı yılında basıldığını gösteren Arabî rakam bulunmaktadır. Tuğrannın sağ ve sol yanlarında bir kurdele ile birbirine bağlanmış olarak bulunan defne dalları ile çevrilmiştir. Dalların alt taraflarında her biri çapraz konulmuş içinde okların bulunduğu iki ok kesesi (tirden) yer almaktadır. Altın sikkelerin diğer yüzlerinde de "Azzenasruhû" duası ve yazıların her iki tarafında yine bir kurdele ile birbirine bağlı olan defne dalı bulunmaktadır. Dalların uçları arasında da bir yıldız motifi bulunmaktadır.

Abdülmecid, Rumi 1262 (Miladi 14 Şubat 1846) tarihinde çıkardığı bir fermanla "100 ve 50 kuruş"luk seyahat altınlarının çıkarılmasını emretmiştir. 1839'dan itibaren Mısır'da Abdülmecid adına "100 kuruş", "50 kuruş", "20 kuruş" ve "5 kuruş"luk altınlar basılmıştır. Bunların hepsinde de tuğraların sağ tarafında dal motifi yer almıştır. Ahmed Bey'in Tunus beyliği zamanında Tunus'da bastırılan altın sikkelerde yalnızca Abdülmecid'in adı, "Sultan" ve "Han" unvanları bulunmaktadır. 1272 (23 Ekim 1855) Kararnamesi'ne göre Tunus Beyi Muhammed Bey zamanında basılan "100

Riyal", "80 Riyal", "40 Riyal", "20 Riyal", "10 Riyal"lik altınlarda ise Abdülmecid 'in ismi, "es-Sultânü'l- gazî" ve "Hân" unvanları ile Tunus Beyi Muhammed'in adı bulunmaktadır.1274 (22 Mart 1858) Kararnamesi'ne uygun olarak yine Muhammed Bey zamanında basılan "100 Riyal", "50 Riyal", "25 Riyal", "10 Riyal", "5 Riyal"lik altın sikkelerde de süslemeler aynı olup, ancak daha kalın harflerle basılmıştır. 1276 (Miladi 1860) yılından Abdülmecid'in ölüm tarihi olan Rumi 1277 (Miladi 1861) tarihine kadar Tunus'da basılan "100 Riyal", "50 Riyal", "25 Riyal"lik altın sikkelerde de Abdülmecid'in bahsedilen unvanlarına ve ismine ek olarak Tunus Beyi olarak Muhammed Sâdık' ın adı bulunmaktadır (Aykut, Osmanlı Sikkeleri, s.33).

<i>Altın Para Çeşidi</i>	<i>Altın oranı (%)</i>	<i>Gr.</i>	<i>Boyutu (mm)</i>	<i>Basım Yeri</i>	<i>Basım Tarihi</i>
50 Kuruş	91.7	3.5- 3.6	18	Edirne	1255
100 Kuruş	91.7	7.15- 7.20	22	Edirne	1255
½ Zer-i Mahbub	80	0.85	15.5	Konstantiniye	1255
5 Kuruş Memduhiye	83	0.37- 0.40	13	Konstantiniye	1255
10 Kuruş Memduhiye	83	0.76- 0.80	15.5	Konstantiniye	1255
20Kuruş Memduhiye	83	1.46-1.60	20	Konstantiniye	1255
25 Kuruş	91.7	1.72- 1.80	15	Konstantiniye	1255
<i>Altın Para Çeşidi</i>	<i>Altın oranı (%)</i>	<i>Gr.</i>	<i>Boyutu (mm)</i>	<i>Basım Yeri</i>	<i>Basım Tarihi</i>
50 Kuruş	91.7	3.5-3.60	18	Konstantiniye	1255
100 Kuruş	91.7	7.10-7.20	22	Konstantiniye	1255
250 Kuruş	91.7	17.9-18	27	Konstantiniye	1255
500 Kuruş	91.7	35.7- 35.9	34	Konstantiniye	1255
5 Kuruş	87.5	0.42	13	Mısır	1255
10 Kuruş	87.5	0.84	15	Mısır	1255
20 Kuruş	87.5	1.70	19	Mısır	1255
50 Kuruş	87.5	4.15-4.28	17	Mısır	1255
100 Kuruş	87.5	8.37-8.57	22	Mısır	1255
5 Riyal Kuruş	90	0.98	12	Tunus	1272
10 Riyal Kuruş	90	1.83-1.98	18	Tunus	1272
20 Riyal Kuruş	100	3.55	21	Tunus	1272
25 Riyal Kuruş	90	4.90-4.92	20	Tunus	1274
40 Riyal Kuruş	100	7.01	24	Tunus	1272
50 Riyal Kuruş	90	9.53-9.85	26.5-27	Tunus	1272
80 Riyal Kuruş	100	13.92	31	Tunus	1272
100 Riyal Kuruş	90	19.7	33	Tunus	1272

Tablo 15: Abdülmecid dönemi altın para oranları.

Şekil 21: Abdülmecit dönemi altın paralar (www.en.numista.com).

Abdülaziz Han Dönemi

Abdülaziz Han, İstanbul'da "500 kuruş", "250 kuruş", "100 kuruş", "50 kuruş", "25 kuruş" olmak üzere beş değerde altın sikkeler bastırmıştır. Bütün altınların, darp tarihleri (Rumi 1277) hariç, yazı ve nakışları bir önceki padişahınkiyle aynıdır. "500" ve "250 kuruş"lukların değerleri, tuğralı yüzlerinde en altta Arabî rakam ile belirtilmiş olmasına rağmen, diğerlerinde bu rakamlara yer verilmemiştir. Abdülaziz, 15- 20 Nisan 1862 tarihinde Bursa'ya yaptığı seyahat dolayısıyla İstanbul da "100, 50 ve 25 kuruş"luk altınlar bastırmıştır. Bu altın sikkelerin üzerindeki yazılar ve süslemeler aynı İstanbul altınlarındaki gibidir. Mısır' da da Abdülaziz' in tahta geçmesiyle birlikte ilk olarak "100 kuruş" ve "5 kuruş"luk altın sikkeler, daha sonra da "500, 50, 25 ve 10 kuruş" luk altın sikkeler basılmıştır. Bu sikkelerin hepsinde tuğranın sağ tarafında bir gül dalı bulunmaktadır. Tuğranın altında ise değerlerini bildiren Arabî rakamlar bulunmaktadır. Tunus' da basılan altınların üzerinde ise, Abdülaziz' in adı, "Sultan" ve "Han" unvanları ile Tunus Beyi Muhammed Sâdık' ın ismi yer almaktadır (Aykut, Osmanlı Sikkeleri).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
25 Kuruş	91.7	1.80	15	Bursa	1277
50 Kuruş	91.7	3.60	18	Bursa	1277
100 Kuruş	91.7	7.20	22	Bursa	1277
Tilla	-	3.68-4.50	22	Kaşgar	
25 Kuruş	91.7	1.80	15	Konstantîniye	1277
50 Kuruş	91.7	3.60	18	Konstantîniye	1277
100 Kuruş	91.7	7.10-7.20	22	Konstantîniye	1277
250 Kuruş	91.7	17.8-18	27	Konstantîniye	1277
500 Kuruş	91.7	35.7-36.1	34	Konstantîniye	1277
5 Kuruş	87.5	0.45	12	Mısır	1277

10 Kuruş	87.5	0.85	12- 14	Mısır	1277
25 Kuruş	87.5	2.15	15	Mısır	1277
50 Kuruş	87.5	4.20	17	Mısır	1277
100 Kuruş	87.5	8.45- 8.50	21	Mısır	1277
200 Kuruş	-	17	30	Mısır	1277
400 Kuruş	-	34	38	Mısır	1277
500 Kuruş	87.5	42.5	37	Mısır	1277
5 Riyal Kuruş	90	0.93	12.5-13	Tunus	1281
10 Riyal Kuruş	90	1.97	18-19	Tunus	1280
25 Riyal Kuruş	90	4.80-4.90	20	Tunus	1285
50 Riyal Kuruş	90	9.84	26.5	Tunus	1280
100 Riyal Kuruş	90	19.4-19.6	33	Tunus	1281

Tablo16: Abdülaziz Han Altın Para Oranları

Şekil 22: Abdülaziz Han tarafından bastırılan altın para çeşitleri (<https://www.coinarchives.com/>).

V. Murat Dönemi

V. Murad, İstanbul' da "100 kuruş (Yüzlük)", "50 kuruş" ve "25 kuruş"luk altın sikkeler bastırmıştır, bu altınların basım senesi dışında, yazı ve süslemeleri açısından babası Abdülmecid 'in altın sikkelerine benzemektedir. Ancak tek fark, tuğranın bulunduğu yüzünün üstündeki yıldızın bir ay içinde basılmış olmasıdır (www.tarihtarih.com).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
25 Kuruş	91.7	1.80	15	Konstantiniye	1293
50 Kuruş	91.7	3.60	18	Konstantiniye	1293
100 Kuruş	91.7	7.21	22	Konstantiniye	1293
50 Kuruş	87.5	4.22	18	Mısır	1293
100 Kuruş	87.5	8.54	23	Mısır	1293
25 Riyal Kuruş	90	4.92	20	Tunus	1293

Tablo 17: V. Murat altın para oranları

Şekil 23: V. Murad 'ın bastırttığı 100 kuruş (www.en.numista.com).

I. Abdülhamid Dönemi

II. Abdülhamid tahta geçtiğinde (Rumi 1293/Miladi1876), İstanbul'da "500, 250, 100, 50, 25 kuruş"luk beş değişik değerde altın para bastırmıştır. İlk yıllar da İstanbul'da kestirilen bütün altınlarda tuğranın sağında gül dalı motifi varken daha sonra bu gül dalı yerine II. Abdülhamid'in "el-Gâzî" unvanı basılmıştır. "Meskûkât- ı Osmâniyye Kararnâmesi" ile 500,250,100,50 ve 25kuruşluk altınlar basılmış ve tuğra ile üzerlerine "el-Gazi" unvanı yazılmıştır.

II. Abdülhamid, Rumi 1315' ten itibaren İstanbul'da "500, 250, 100, 50 ve 25 kuruş"luk "Ziyet altınları" da basılmıştır. Bunların "500 kuruş"luklarının ön yüzlerinde Osmanlı arması, arka yüzlerinde darphane yazısı bulunmaktadır. "250 kuruş"luk altın sikkelerin ön yüzünde II. Abdülhamid'in tuğrası ve "el-Gazi" unvanı; arka yüzünde de basım yeri yazılmış olup, her iki yüzünde de çerçeve şeklinde nakış bulunmaktadır. "100, 50 ve 25 kuruş"ların tuğralı yüzlerinde II. Abdülhamid'in "el- Gâzî" unvanı ile "el- Müstenidubi- tevfik- ti 'r-Rabbâniyyeti Meliki' d-Devleti' l- Osmâniyyeti (İlâhî yardımlara dayanan Osmanlı Devleti meliki, hükümdarı) ", diğer yüzünde "Azzenasruhû" ve "Dâmemülkuhû" yazısı bulunmaktadır. Mısır'da bastırılan altınlarda tuğranın sağ tarafında gül dalı motifi,tuğranın altında ise değerlerini ifade eden Arabî rakamlar bulunmaktadır. Rumi 1294 yılında padişahın "el-Gazi" unvanını almasından sonra basılan "100, 50, 25 ve 5 Riyal"lik altın sikkelerde "es- Sultânü 'l- Gâzî" ve "Han" unvanları basılmıştır (Aykut, Osmanlı Sikkeleri / www.tarihtarih.com).

<i>Altın Para Çeşidi</i>	<i>Altın oranı (%)</i>	<i>Gr.</i>	<i>Boyutu (mm)</i>	<i>Basım Yeri</i>	<i>Basım Tarihi</i>
Tilla	-	3.50	20	Kaşgar	-
25 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	1.80	15	Konstantiniye	1293
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.60	18	Konstantiniye	1293
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Konstantiniye	1293
250 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	18	27	Konstantiniye	1293
500 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	35.9-36.1	34	Konstantiniye	1293
12.5 Kuruş Ziyet	91.7	0.86	18	Konstantiniye	1293
<i>Altın Para Çeşidi</i>	<i>Altın oranı (%)</i>	<i>Gr.</i>	<i>Boyutu (mm)</i>	<i>Basım Yeri</i>	<i>Basım Tarihi</i>
25 Kuruş Ziyet	91.7	1.71-1.81	22	Konstantiniye	1293
50 Kuruş Ziyet	91.7	3.50	27	Konstantiniye	1293
100 Kuruş Ziyet	91.7	7	34	Konstantiniye	1293
250 Kuruş Ziyet	91.7	17.5	44	Konstantiniye	1293
500 Kuruş Ziyet	91.7	35	50	Konstantiniye	1293
5 Kuruş	87.5	0.42	12	Mısır	1293
10 Kuruş	87.5	0.85	14	Mısır	1293
25 Kuruş	87.5	2.13	-	Mısır	1293
50 Kuruş	87.5	4.27	17	Mısır	1293
100 Kuruş	91.7	8.54	23.5	Mısır	1293
500 Kuruş	91.7	42.8	37	Mısır	1293
5 Riyal Kuruş	90	0.93	12.5	Tunus	1294
10 Riyal Kuruş	90	1.89	18	Tunus	1294
25 Riyal Kuruş	90	4.81-4.92	20	Tunus	1297
50 Riyal Kuruş	90	9.84	26	Tunus	1296
100 Riyal Kuruş	90	19.7	33	-	-

Tablo 18: II. Abdülhamid' in bastırıldığı altın para oranları.

Şekil 24: II. Abdülhamid' in bastırıldığı 100 Kuruş (www.en.numista.com).

V. Mehmed Reşad Dönemi

V. Mehmed (Reşad) Rumi 1327 yılında İstanbul'da beş değerde (500, 250, 100, 50, 25 kuruş) altınlar bastırmıştır. Bu altınların üzerinde önce "Reşad" ardından "el-Gazi" unvanı basılmıştır. İstanbul'da ayrıca "500, 250, 100, 50, 25 ve 12,5 kuruş" olmak üzere altı değerde "Ziyet altınları" da basılmıştır. "Armalı 500 kuruşluklarda (Beşibirlik) her iki yüzünün kenarlarında yer alan desen değiştirilerek, II. Abdülhamid' in "250 kuruş"luk altınlarındaki motif kullanılmıştır ancak, "250 kuruş"luk ziyet altınlarının her iki yüzünde yer alan ve içte yıldızlardan meydana gelen daire kaldırılmıştır. "100, 50, 25 kuruş"luk ziyetlerde II. Abdülhamid'in aynı değerdeki ziyet altınlarının her iki yüzünde yer alan yazı kaldırılmış, yerineevvelce"12,5 kuruş"luk ziyet altınlarındaki çevresindeki desen konulmuştur. "Beşibirlik Ziyet altınlarında "el- Müstenidubi-tevfik- ti' r- Rabbâniyeti Meliki' d- Devleti 'l- Osmâniyeti" yazısının bulunduğu görülmektedir (Aykut, Osmanlı Sikkeleri / www.tarihtarih.com).

Reşad altınını piyasada bulmak biraz zor olduğu için Cumhuriyet altınından biraz daha değerli olarak kabul edilmiştir. Hatta Reşad altını alırken bir sertifika istenmektedir.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gr.	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
25 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	1.80	15	Bursa	1327
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.60	18	Bursa	1327
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Bursa	1327
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.60	18	Edirne	1327
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Edirne	1327
500 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	36.1	35	Edirne	1327
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.60	18	Kosova	1327
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Kosova	1327
500 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.61	35	Kosova	1327
25 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	1.80	15	Konstantiniye	1327
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.60	18	Konstantiniye	1327
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Konstantiniye	1327
250 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	18	27	Konstantiniye	1327
500 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	36.1	35	Konstantiniye	1327
25 Kuruş Ziyet	91.7	1.75	20	Konstantiniye	1327
50 Kuruş Ziyet	91.7	3.50	24	Konstantiniye	1327
100 Kuruş Ziyet	91.7	7	30	Konstantiniye	1327
250 Kuruş Ziyet	91.7	17.5	43	Konstantiniye	1327
500 Kuruş Ziyet	91.7	35	47	Konstantiniye	1327
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.60	18	Selanik	1327
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Selanik	1327
500 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	36.1	35	Selanik	1327

Tablo 19: V. Mehmed Reşad' ın bastırıldığı altın para oranları.

Şekil 25: V. Mehmed Reşad 'ın bastırıldığı 250 ve 100 Kuruş (www.coinarchives.com).

VI. Mehmed Vahdetin Dönemi

VI. Mehmed tahta geçtiğinde rumi 1336'da (miladi 1918) altın meskuk (para) olarak "500 kuruş", "250 kuruş", "100 kuruş", "50 kuruş" ve "25 kuruş" ve "500 kuruş", "250 kuruş", "100 kuruş" ve "25 kuruş" olarak da zinet (takı) altınını İstanbul'da bastırmıştır. Meskûk altınlarının hepsi, V. Murad hariç, önceki dört padişahın sikkelerinin aynıdır. "500 kuruş" olan zinet takı altının ön yüzünde Osmanlı arması olup, ortada "el-Müstenidubi-tevfik-ti'r-RabbâniyyetiMeliki'd-Devleti'l-Osmâniyyeti" yazısı; arka yüzünde "Azzenasruhû" duası bulunmaktadır. Ayrıca bu zinet (takı) altın sikkenin er iki yüzünde II. Abdülhamid'in "500" kuruşluk altın sikkesindeki deseni çevresine basılmıştır. "250" kuruşluk altın sikkenin ön yüzünde padişahın tuğrası bulunurken, arka yüzünde aynı dua da yer almıştır. Altın sikkenin her iki yüzünde çepeçevre II. Abdülhamid'in "250" kuruşluk altın sikkelerinin üzerindeki aynı motifler yer almaktadır. "100"lük ve "25"lik zinet altınlarının ön yüzlerinde sağ tarafları boş iken VI. Mehmed' in tuğrası ve çevresinde devren "500"lüklerin arka yüzlerinde babası Abdülmecid' in ismi, "ela -Gazî" ve "Han" unvanları, kendisinin "Mehmed" ismi, "Vahidüddin" takma adı, "Sultan" ve "Han" unvanları ile "Dâmemülkuhû" yazısı yer almaktadır (Aykut, Osmanlı Sikkeleri / www.tarihtarih.com).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Gramı	Boyutu (mm)	Basım Yeri	Basım Tarihi
25 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	1.80	15	Konstantiniye	1336
50 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	3.61	18	Konstantiniye	1336
100 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	7.20	22	Konstantiniye	1336
250 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	18	27	Konstantiniye	1336
500 Kuruş Sikke (Meskuk)	91.7	36.1	35	Konstantiniye	1336
25 Kuruş Ziyet	91.7	1.75	21	Konstantiniye	1336
100 Kuruş Ziyet	91.7	7	35	Konstantiniye	1336
250 Kuruş Ziyet	91.7	17.5	43.5	Konstantiniye	1336
500 Kuruş Ziyet (Beşibirlik)	91.7	35.1	48.5	Konstantiniye	1336

Tablo 20: VI. Mehmed Vahdeddin'in bastırıldığı altın para oranları.

Şekil 26: VI. Mehmed Vahdetin'in bastırıldığı ziyet altın sikke, beşibirlik (www.worthpoint.com).

CUMHURİYET DÖNEMİ VE MODERN ALTIN SİKKELER (ZİYNET-TAKI VE ZİYNET-YATIRIM PARALARI)

Cumhuriyet döneminde ilk altın para 1925 yılında basılmıştır. İlk Cumhuriyet altını 5 liralık olup 36,00 gr ağırlığındadır. 1929 yılında eski şekliyle basılan paralar 1944 yılında Latin harfleriyle basılmıştır.

İlk ziynet altını 1927 yılında basılmıştır; bu altının önyüzünde, buğday başağı ve meşe dalından çelenk içinde, eski yazı ile “Türkiye Cumhuriyeti” ve paranın birimi yazılmıştır, üst kısmında ise ay-yıldız ve ışın motifi bulunmaktadır. Arka yüzünde ise; çiçeklerden oluşan çelenk içinde, eski yazı ile Ankara 1927 yazılmıştır.

Yapılan araştırmada ayrıca şöyle bir bilgiye ulaşılmıştır: daha önce belirtildiği gibi; 1928 yılındaki harf devriminden önce (Arap harflerinden, Latin harflerine geçiş) basılan altınların üzerinde Arap harflerinin bulunduğu; bu harf devriminden sonra 1929’da basılan altınların ise, yanlışlıkla yine Arap harfleriyle basıldığı görülmüştür. Bu yanlışlıkla basılan altınlar toplatılmadığı için bu altınları “ANKARA ALTINLARI” adı verilmiştir. Bundan sonrada basılan tüm altınlar “CUMHURİYET ALTINLARI” adıyla basılmıştır (<http://wowturkey.com>).

Ankara Altınları

Ankara altınları iki gruptan oluşmaktadır. Bunlar sikke (meşkül) -kalın Ankara altınları ve ziynet –ince olan Ankara altınlarıdır. Ziynet amaçlı üretilmiş olan ince altınlar da “Beşibiyerdeler, İki buçukluklar, Liralar, Yarımalar, Çeyrekler” olarak 5 çeşitte üretilmiştir. Ziynet grubunun ön yüzünde defne dalı, en üstte Ayyıldız ve yıldızdan çıkan çizgiler ile gül dalından oluşan birbirine kurdele ile bağlı çelenk bulunmakta olup ayrıca ön yüzünde Arap harfleri ile “Ankara” yazılmıştır. Alt bölümde oval çerçeve içinde Arap harfleriyle altının büyüklük birimi yazılmıştır. Arka yüzünde ise; gül dalları çelenk ve buketler birbirine kurdele ile bağlı olarak süslenmiştir. Orta bölümünde Arap harfleriyle “Türkiye Cumhuriyeti Darphanesi” ve basılış tarihi bulunmaktadır. Ankara altınlarının yatırım amaçlı olan sikke (meskuk) grubunun ön yüzünde ay ve yıldız, arka yüzünde ise; defne yapraklı çelenk ile ortasında Arap harfleriyle “TÜRKİYE CUMHURİYETİ DARPHANESİ” yazısı ve Arap rakamıyla basıldığı tarih bulunmaktadır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Ayarı	Gr.	Has Gr.	Basım Tarihi
Çeyrek	916	22	1.80	1.6525	1925-1929
Yarım	916	22	3.6	3,305	1925-1929
Birlik (Lira)	916	22	7.21	6,61	1925-1929
İki Buçukluk	916	22	18.040	16,525	1925-1929
Beşlik (Beşibiyerde)	916	22	36	33,05	1925-1929

Tablo 20: Ankara altın sikke bilgileri.

Şekil 28: Ankara Sikke ve Ziyet Altın örneği.

T.C. Darphane ve Damga Matbaasında basılan Cumhuriyet altınları sikke (meşkûk)- kalın ve ziynet – ince olmak üzere iki grupta basılmaktadır. Cumhuriyet altınlarının ön yüzünde Atatürk portresi, arka yüzünde “Türkiye Cumhuriyeti” yazısı ve basım tarihi yazılıdır. Sadece İsmet İnönü’nün Cumhurbaşkanı olduğu dönemde basılan altının ön yüzüne kendi portresi konularak basılmıştır. Ancak 1950 yılından sonra basılan tüm altınların önyüzünde tekrar Mustafa Kemal Atatürk’ün portresi basılmıştır.

1984 yılında altın ithalatının serbest bırakılmasından sonra, kuyumcular ve sarraflar başta olmak üzere isteyen her T.C. vatandaşının bir kilonun üzerinde olmak kaydıyla Darphane ve Damga Matbaasına başvurarak altın bastırılmasına izin verilmiştir.

Cumhuriyet Altınları Sikke (Meskûk- Kalın)

Yatırım amacıyla alınıp satılan Cumhuriyet altınlarının kalın basılanların ön yüzünde Atatürk’ün portresi ve etrafında “TÜRKİYE CUMHURİYETİ-ANKARA” yazısı bulunmaktadır. Arka tarafında ise; “TÜRKİYE CUMHURİYETİ” onun altında da Cumhuriyetin ilan tarihi ve altında düz bir çizgi ve bu çizginin altında Cumhuriyetin ilanının yıldönümünü belirten rakam yazılıdır. Kenarlarında ise tırtır olarak isimlendirilen süsleme bulunmaktadır. Halk dilinde Ata altını olarak isimlendirilmiştir. Cumhuriyet altın sikkelerinin ağırlığı tam altın sikkeye göre ayarlanmakta olup, gram toleransları binde artı veya eksi ikidir.

Resmi gazetede yayımlanan yazıda görünüşü şu şekilde tanımlanmıştır;

“Bir tarafın kenarları birer nokta halinde görünen gayet ufak mermi başlıklarla çevrelenmiş olup bu başlıkların altında bütün çevreyi kaplayan ve sapları kurdele ile alt tarafta birbirlerine bağlanmış bulunan başak ve meşe dallarından terekkep eden bir kavis bulunur. Bu kavisin içinde kelimeler alt alta olarak (Türkiye Cumhuriyeti) ibaresi ve altına Cumhuriyetin kuruluş tarihi olan 1923 rakamı ve bunun altına da bir çizgi çekilerek sikkenin basılış tarihi Cumhuriyetin hangi yıl dönümüne tesadüf ederse o yıl dönümünü ifade eden rakam konulur. Diğer tarafı ise, kenarları aynı şekilde ufak mermi başlıklarla çevrelenmiş ve başlıkların altında sikkenin devrini takiben kavisli bir surette (Hâkimiyet Milletindir) ibaresi ve ortasında da Atatürk’ün başının yandan görünüşü ve resmin altında yukarıdaki ibarenin çevresiyle mütenasip “Ankara” kelimesi bulunur ve kenarlarına düz tırtıl yapılır.”
(Resmî Gazete ile ilânı: 8. VIII. 1951 -Sayfa: 7879)

Cumhuriyet Sikke altınlarının tarih değişikliği her yılın Cumhuriyet Bayramı olan 29 Ekim’de yapılır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Ayarı	Gr.	Has Gr.	Boyutu (mm)
Çeyrek	916	22	1.804	1.6525	18
Yarım	916	22	3.608	3,305	22
Birlik (Lira)	916	22	7.216	6,61	30
İki Buçukluk	916	22	18.040	16,5250	40
Beşlik (Beşibiryerde)	916	22	36.080	33,05	45

Tablo 21: Cumhuriyet Altın Sikke bilgileri

Şekil 29: Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti devletince basılan ve resmi olarak tedavülde bulunan Cumhuriyet-Ata (ziynet-yatırım lira) ve Tam (ziynet-takı lira) sikke- paralarının her boyuttaki, ağırlık ve ayar değerlerinin kıyaslaması.

Cumhuriyet Altınları (Ziynet- İnce)

Takı (ziynet) amacıyla kullanılan Cumhuriyet altınlarının ince olanlarının ön yüzünde Atatürk'ün portresi ve etrafında yıldızlar sıralanmış ve defne yapraklı çiçeklerden oluşan çelenk şeklinde motif bulunmaktadır. Arka yüzünde ise; “TÜRKİYE CUMHURİYETİ DARPANESİ” ibaresi motif ve bu motifli yazının altında, altının basıldığı tarih yazılı ve kenarları eğik tırtıllıdır.

Resmi gazetede yayımlanan yazıda ziyenet altınlarının görünüşü şu şekilde tarif edilmiştir;

“Bir tarafının ortasında (Türkiye Cumhuriyeti) ibaresi ile basıldığı tarih, diğer tarafının ortasında ise Atatürk'ün resimleri (başın yandan görünüşü) bulunur ve bunların etrafı yıldızlarla çevrilmek ve yıldızların etrafı da kenarlarına kadar nakış ile tezyin edilmek suretiyle şekillendirilir ve kenarlarına mail tırtıl çekilir.” (Resmî Gazete ile ilânı: 8. VIII. 1951-s. 7879)

Cumhuriyet Ziyenet Altınlarının tarih değişikliği miladi takvim yılı başında yapılmaktadır. Birlik ziyenet altınının gramına göre diğerlerinin gramı ayarlanmaktadır. Ayar olarak bunların toleransı olarak artı veya eksi binde iki iken gram olarak artı veya eksi binde dördttür. Cumhuriyet altın sikkeleri ile ziyenet arasındaki fark şöyledir; altın sikkelerin çapları daha küçük ve kalınlıkla birlikte ağırlıkları da farklıdır.

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Ayarı	Gr.	Has Gr.	Boyutu (mm)
Çeyrek	916	22	1.754	1.605	22,5
Yarım	916	22	3.508	3,21	27,5
Birlik	916	22	7.016	6,42	35
İki Buçukluk	916	22	17.540	16,5	44,5
Beşlik (Beşi biryerde)	916	22	35.080	32,10	49

Tablo 22: Cumhuriyet Ziyenet Altın bilgileri

T.C. Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından kullanıma sunulan altın sikke-paralara “Cumhuriyet veya Ata” ve “Tam” isimleri verilmektedir. Her ne kadar Cumhuriyet veya Ata sikke-parası (ziynet-yatırım lira) ile Tam sikke-parasının (ziynet-takı lira) her ikisinin de altın

metal konsantrasyon değerleri yani ayar değerleri (22 ayar = 916⁰⁰⁰) ve basılan büyüklükleri aynıdır (Şekil 30).

Şekil 30: Türkiye Cumhuriyeti devletince basılan Cumhuriyet- Ata (ziynet- yatırım lira) ve Tam (ziynet- takı lira) sikke paralarının ön yüzlerinin tasvirleri.

Şekil 31: Türkiye Cumhuriyeti devletince basılan Cumhuriyet- Ata (ziynet- yatırım lira) ve Tam (ziynet- takı lira) sikke- paralarının çap, ağırlık ve ayar değerlerinin kıyaslaması.

Ankara Altınları Ziyet- İnce

Ankara altınlarının ön yüzünde defne dalı olup; etrafında buğday başaklı yaprak görünümünde dal bulunmaktadır. En üstte Ayyıldız ve yıldızlardan çıkan ışık çizgileri ile ay yıldızın altında gül ve yapraklardan oluşan kurdele ile bağlı çelenkler bulunmaktadır. Ön yüzün ortasında Arap harfleriyle “ANKARA” yazısı vardır. Arka yüzünde ise; çevresinde gül ve dallarıyla 5 adet çelenk ve buketler yine kurdele ile birbirine bağlanmış şekildedir. Ortasında Arap harfleriyle “TÜRKİYE CUMHURİYETİ DARPHANESİ” yazılıdır. Basılma tarihi ise bunun altında yazılmıştır (wowturkey.com).

Altın Para Çeşidi	Altın oranı (%)	Ayarı	Gr.	Has Gr.	Basım Tarihi
Çeyrek	916	22	1.75	1.605	1925-1929
Yarım	916	22	3.5	3,32	1925-1929
Birlik	916	22	7	6,42	1925-1929
İki Buçukluk	916	22	17.5	16,05	1925-1929
Beşlik (Beşi biryerde)	916	22	35	32,10	1925-1929

Tablo 23: Ankara Ziyet Altını (İnce) bilgileri

Gram Altın

Gram altın, İstanbul Altın Rafinerisi'nin tescilli markasıdır. Gram altınlar çeşit olarak; 1gr, 2.5 gr, 5gr.,10gr, 20 gr., 50gr. ve100gr.dan oluşan 24 ayar (995) ya da 22 (999.9) ayar saflıkta ve küçük boyutta, işlenmemiş altın külçelerdir.

GRAMSE ALTIN (Gramise altın ya da 2.5'luk altın).10 adet çeyrek altına eşittir ve 17.54 gramdır.

Şekil 32: 24 Ayar Gram Altın çeşitleri.

Sonuç

Sikkeler bir devleti hükümdarların sırası, ekonomik yapısı, teknolojik gelişimi, hangi madenin kullanımında olduğu, darp edildiği merkezler, yazı ve stilleri, sanatları hakkında çok önemli bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle incelenmeleri çok önemlidir. Yayınımızdaki verilere baktığımızda şu sonuçlar ortaya çıkmıştır; Fatih Sultan Mehmet ile başlayan altın sikke basımında silüs yazı çeşidi kullanılmıştır. Kanuni Dönemi, Osmanlı sultanları arasında, sultani basılan darphane çeşitliliği açısından en zengin dönemidir. Kanuni zamanında eski akçe (madeni para) yasakları kalkmış, eski madeni paralar toplatılmamışsa da tahta çıkan padişah yeni sikke bastırılmış, eski sikke basımını durdurmuştur (Pamuk, 2018). II. Mustafa ile tuğralı basımına geçilmiştir. III. Ahmet zamanında darphanenin 2. kuruluşu Topkapı Sarayı içinde olmuştur ve burada basılan süsleme farkı nedeniyle fındık altını adıyla anılmıştır. 1843 yılında diğer darphaneler kapatılarak sadece İstanbul'da altın para basılmaya başlanmıştır. I. Abdülamid döneminde 3 cins altın daha basıma eklenmiştir. II. Mahmud zamanında sikkeler köklü yenilikler geçirmiştir. Abdülmecit döneminde Londra'dan getirilen basım makineleri ile 250 ve 500 kuruşluk altınlar basılırken Abdülaziz Han 7 çeşit kuruş daha bastırılmıştır. 17. yüzyılın sonlarına kadar el çekiçleriyle yapılan sikke basımı, bu tarihten itibaren 19. Yüzyıl ortalarına kadar mekanik preslerle basılmıştır. Sultan Abdülmecid Dönemi'ndeki sikke reformundan sonra otomatik preslerle üretilmiştir (Damalı, 2014, 190-191). 1987 yılından itibaren basılan 500 kuruşların ön yüzünde Osmanlı arması kullanılmıştır. Cumhuriyet döneminde ise basılan paraların üzerinde Türkiye Cumhuriyeti yazılmış olup 2 grupta basım yapılmıştır. Bunlar; sikke (meskuk) denilen yatırım amaçlı ve ziyet denilen takı amaçlıdır. Bunların ayarları aynı olup gramajlarda çok az farklılık bulunmaktadır. Sikke ve Ziyet altınları da kendi içlerinde 5 çeşide ayrılmaktadır. Bunlar; çeyrek, yarım, birlik, iki buçukluk, beşliktir. Ayar dışındaki ufak fark haricinde Osmanlı döneminde basılan 25 kuruş, 50 kuruş, 100 kuruş, 250 kuruş ve 500 kuruşa gramaj olarak denk geldikleri görülmektedir.

Bu çalışmada Osmanlı dönemi ile Cumhuriyet dönemi sikkeleri, tipleri, süslemeleri, ayar ve gramaj bilgileri incelenerek karşılaştırma yapılmıştır. Sonuç olarak son dönem Osmanlı paraları ile Cumhuriyet dönemi paraları arasında isim, süsleme farklılıkları görülmüştür. Bu paraların günümüzdeki yeri ve önemi vurgulanmıştır. Literatür taramasında üzerinde yeterli araştırma yapılmadığı ve araştırılması gereken bir alan olduğu ortaya çıkmıştır. Kültürel özellikleri ile ilgili çok çeşitli ve önemli bilgiler sunan ve son derece değerli belge niteliğinde kültür varlıklarının değerinin anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılması temel hedefimiz olmalıdır.

Kaynakça

- Açıkgöz, Ö. (2010), *Osmanlı Para Politikasında Reform Çabaları: 1800-1844 Dönemi Üzerine Bir Değerlendirme*, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 6 (12),371-392
- Artuk, İ. (1993), “*Cedid Eşrefi*”, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı, (VII), 210-211

- Atar, Yrd. Doç. Dr A. (2017), *XVIII. Asır Fetva Mecmuaları Işığında Osmanlı'da Tedaviül Aracı Olarak Kullanılan Paralar*, Karabük Üniversitesi İİBF İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,6 (1), 61-85
- Balı, H. (2020), *Niğde Müzesin'deki III. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemine Ait Sikkeler*, Milli Kültür Araştırmaları Dergisi, 4, 17-29
- Damalı, A. (2014), *A'dan Z'ye Osmanlı Nümismatik El Kitabı*, İstanbul, Nilüfer Damalı Eğitim, Kültür ve Çevre Vakfı, ISBN / ISSN: 9786058592629
- Demirel, Gökalp, Z. (2019), *Silifke Müzesi'ndeki Kanuni Sultan Süleyman Dönemi Sikkeleri*, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVIII (2), 617-629.
- Dursun, N. (2012), *Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Osmanlı Klasik Dönemi Sikkelerinden Örnekler*, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (22), Issn: 1307-9581
- Karakök, C. (2014), *Kdz. Ereğli Arkeoloji Müzesindeki Osmanlı Sikkeleri (1300-1730)*, *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi*, 1(2), 33-95
- Koçu, R. E. (1969). *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, İstanbul: Sümerbank Kültür Yayınları, İsbn: 9786059579858
- Kodalak, B. (2021). *Tarih Boyunca Para Sistemleri, Modern Para Politikası ve Altın*, Yalın Yayıncılık.
- Özcan, R. (2005). *Osmanlı Devleti'nde XVII. Yüzyılda Yapılan Sikke Tashihleri*, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 237-266
- Öznel, M. (2020). *Counterfeit Coins in Circulation in the Ottoman Markets (1811-1919)*, *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 1-23,
- Pamuk, Ş. (2018). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. İsbn:978-605-332-990-9
- Uslu, K. ve Büyüktuncay, Y. (2018). *Osmanlı İmparatorluğu Madeni Paraları*, İstanbul: İmak Ofset Basım Yayın Tic. Ve San. Ltd. Şti.İsbn:978-605-88966-3-8
- Ünalanzdemir, H. S. (2019). *Silifke Müzesi'ndeki Kanuni Sultan Süleyman Dönemi Sikkeleri*, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVIII
- Yükçü, S. ve ATAĞAN, G. (2014). *Anadolu'da İlk Paranın Ayar ve Alaşımı*, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7, 28-48
- Aykut, Ş. (2019) *Osmanlı Sikkeleri*, <http://xn--babacanktphanesi-qzbb.com/osmanli.htm> 13.10.2019
- Bölükbaşı, Ö. F, *Darphane-i Âmire*, <https://istanbultarihi.ist/assets/uploads/pdf/darphane-i-amire-208.pdf> 20.03.2021
- Numista, <https://en.numista.com/catalogue/index.php> 13.10.2019
- Heritage World Coin Auctions, <https://www.coinarchives.com/w/results.php?search=ottoman+gold+coins&s=0&upcomin g=0&results=100>, 13.10.2019

Ottoman Vahdettin, <https://www.worthpoint.com/worthopedia/turkey-1336-ottoman-vahdettin-dlx-500-132377258>, 13.10.2019

Cumhuriyet Altınlar, <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=63256>, 23.02.2021
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc033/karartbmmc033/karartbmmc03301738.pdf, 23.02.2021